

ГРАФЕМА ЯК СКЛАДОВА МЕДІАЛЬНОЇ ЗОНИ КОНЦЕПТУ SPEECH

Смаглій Валерія Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри філологіїОдеського національного морського університету
вул. Мечникова, 34, Одеса, Україна

В медіальну зону поля потрапляють ще кілька термінологічних одиниць, в тому числі із компонентом *speech*. Так, в словнику ELL реєструємо статтю *speech chain*, в якій сказано, що мовленнєвий ланцюг – це фізіологічні, неврологічні, фізіологічні і анатомічні процеси, які крок за кроком задіяні у продукуванні і сприйнятті акту комунікації. За внутрішнім посиланням звертаємось до відповідних статей *graphetics* і *graphology*. Стаття, що характеризує термін графетика розпочинається із паралелі з терміном фонетика. Далі йде пояснення, що теоретично можливим є визначення універсального набору графетичних рис, що формують дистинктивні форми літер. Крім того, зазначає словник, певні якості писемної форми (мовлення) мають значний вплив на комунікацію, це колір, розмір рукописних або друкованих літер, пробіли. Дефінуючи термін графема, словник стверджує, що це – найменша дистинктивна одиниця системи письма, а її варіанти називає алогографами: *grapheme*. Далі в статті уточнюється, що в алфавітних системах письма графема є писемним наближенням до фонем, проте звертає увагу на існування диграфів і лігатур. Інакше кажучи, між графемою і фонемою не завжди має місце одно-однозначне співвідношення. Окремі статті пояснюють значення кожного із посилюваних термінів: *диграфія* – це предствалення однієї фонем двом графічними знаками: *digraphy*. За відповідним внутрішнім посиланням з'ясуємо, що термін *syllabary* означає упорядкований перелік знаків в силабічній письмовій системі. Стаття також пояснює, для чого передусім використовується вивчення графеміки, – для встановлення підстав нормування орфографії, для порівняння усної і писемної мови, для розшифрування історичних текстів, а також для перекладу письмових систем в комп'ютеризовані системи в комп'ютерній лінгвістиці. Для кращого розуміння словник рекомендує звернутись за посиланнями до кількох статей, серед яких і стаття *orthography*.

Ключові слова: мовна одиниця, фонема, графема, концепт, графологія.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Концепт SPEECH слугує третім компонентом досліджуваного вербалізованого комплексного концепту *WORD/LANGUAGE/SPEECH*. Відповідний сегмент номінативного поля комплексного концепту є найменшим у аналізованій виборці. Це відбувається із кількох причин.

По-перше, із 4 спеціалізованих словників лінгвістичної термінології в одному із них (ELL) немає окремої статті *speech*, хоча є цілий кластер статей, що містять відповідну лексему у складі термінологічних сполук (*speech chain*, *speech community* і т. п.).

По-друге, значно меншою є загальна кількість словникових статей, що дефінують і характеризують цей концепт із різних боків за рахунок меншої кількості посилань від ядерних статей SPEECH. Загалом по всіх словниках налічується тільки 31 внутрішнє посилання і жодного зовнішнього.

Формулювання мети і завдань. За посиланнями II ступеня в маргінальну зону поля потрапляє кілька словникових статей, що стосуються письмової форми мовлення і формують

тематичну групу *письмове мовлення*. Словник Девіда Кристала містить кілька подібних дописів. Так в периферійній статті *phonic substance*, яка зазначає, що це термін на позначення мовлення як набору акустичних, артикуляційних і аудитивних параметрів [speech seen as a set of physically definable acoustic, articulatory or auditory properties] указується, що аналогом у *письмовій мові* є *graphic substance* [the analogous term for the written language is graphic substance].

Звертаючись до відповідної словникової статті, з'ясуємо, що терміном *графічна матерія* користуються по відношенню до *письмової/друкованої форми мови*, яку трактують як набір *візуально сприйманих фізичних сутностей*, тобто значків на певній поверхні: *graphic substance* [a term used by some linguists to refer to the written or printed form of language seen as a set of physically definable visual properties, i.e. marks on a surface]. Лінгвістичний аналіз цих *графічних сутностей* називають *графологією* за аналогією із *фонологією* [the linguistic analysis of these graphic or graphetic features is sometimes referred to as graphology, on analogy with phonology].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ще однією статтею словника Crystal в медіальній зоні, що входить до цієї ж тематичної групи, є стаття на пояснення терміну *графологія*, що у вивченні *письмової системи мови* виголошується як аналог терміну *фонологія*: **graphology** [a term used by some linguists to refer to the writing system of a language – on analogy with phonology]. *Графологічний аналіз* у такому сенсі стосується визначення мінімальних *контрастних одиниць* візуальної мови, які називаються *графемами*, графемними *рисами*, або якщо не оперувати *емічними* термінами – із застосуванням технологій *фонологічного аналізу*: [a graphological analysis would be concerned to establish the minimal contrastive units of visual language – defined as graphemes, graphemic features, or without using emic terms – using similar techniques to those used in phonological analysis]. Девід Кристал застерігає, що таке значення терміну *графологія* немає нічого спільного із *аналізом почерку* задля встановлення *психологічних характеристик* того, хто писав, хоча нерідко саме цим терміном широко користуються: [graphology in this sense has nothing to do with the analysis of handwriting to determine the psychological characteristics of the writer – an activity for which the same term is often popularly used].

До цієї ж тематичної групи *письмове мовлення* медіальної зони поля належать терміни на позначення *графем* і *графа*, обидва вони визнаються сферою інтересів *графології*, яка щойно була описана. Термін *граф* стосується найменшого *дискретного сегмента* в написаному або надрукованому рядку і є аналогом терміну *фон* у фонетиці: **graph** [a term used by some linguists to refer to the smallest discrete segment in a stretch of writing or print – analogous to the notion of the phone in phonetics]. Кристал наводить приклади *графів* (можна назвати їх літерами) *t, T, h, e* і додає, що сюди входять і пунктуаційні знаки [such graphs as *t, T, h, e*, and so on, as well as the punctuation marks]. Аналіз поєднання *графів* у *графемі* – це сфера *графології* [the linguistic analysis of these graphs into graphemes is the province of graphology].

Термін *графема* стосується мінімальної *контрастивної одиниці* в *письмовій мові* і зазвичай вміщується у трикутні дужки, наприклад, графема <a> реалізується цілою серією *алографів* *A, a* і т.ін.: **grapheme** [the minimal contrastive unit in the writing system of a language; usually enclosed in angle brackets. The grapheme <a>, for example, is realized as several allographs *A, a*, etc.]. Алографи, своєю чергою, можуть бути одини-

цями *комплементарної дистрибуції* (в такому випадку використання заголовних літер обмежене початком речення, особовими назвами), або одиницями *вільної варіативності* (в певних стилях рукописного письма): [allographs may be seen as units in complementary distribution (e.g. upper case restricted to sentence-initial position, proper names, etc.), or in free variation (as in some styles of handwriting)].

Цікавим є порівняння кута зору, під яким висвітлюються одинці цієї ж тематичної групи в іншому довідниковому джерелі – словнику Routledge. По-перше, перелік термінів у двох словниках не є ідентичним. По-друге, дещо по-різному пояснюються їх значення і пропонується інакший набір відсилок.

Почнімо із терміну *граф*. Routledge спочатку надає етимологічну довідку про його походження із грецької, від дієслова *писати*: **graph** [Grk *gráphein* 'to write']. На відміну від Кристала, він стверджує, що *граф* є *літерою* і його відношення до *графем* невизначені: **graph** [single letter realized in writing whose relation to a certain grapheme is not determined]. Далі в статті зазначається, що так само як і *фон*, який є *варіантом* фонем на звуковому рівні, *граф* є *варіантом* на рівні письма: [analogous to the phone as a variant of a phoneme on the sound level, the graph is a variant on the level of writing].

Дефінуючи термін *графема*, словник стверджує, що це – найменша *дистинктивна одиниця* системи *письма*, а її варіанти називає *алографами*: **grapheme** [in general, graphemes are considered the smallest distinctive units of a writing system. Variants of any given grapheme are called allographs]. Далі в статті уточнюється, що в алфавітних системах *письма* *графем* є *писемним наближенням* до *фонем*, проте звертає увагу на існування *диграфів* і *лігатур* [in alphabetic writing systems, graphemes are a written approximation of phonemes; however, digraphy, ligature]. Інакше кажучи, між графемою і фонемою не завжди має місце *одно-однозначне* співвідношення.

Окремі статті пояснюють значення кожного із посилованих термінів: *диграфія* – це представлення *однієї* фонем *двома* графічними знаками: **digraphy** [the representation of a single phoneme with two graphic signs, e.g. Eng. <sh> for [ʃ]].

Терміном *лігатура* позначають *злиття* двох або більше голосних в *одну* незалежну форму: **ligature** [the merging of two or more letters from which a single, independent form is derived. The French ligature <œ> is motivated from <o> and <e> for [œ] or [œ/]. Утворення лігатур *розширює перелік літер*, як наприклад, розвиток *w* із *vv*

[forming ligatures is one way of increasing the inventory of the letters (cf. the development of <w> from <vv>)].

В маргінальну тематичну групу *письмове мовлення* в словнику входить стаття **graphemics**, якої не містить словник Crystal. Routledge характеризує *графеміку* як вивчення дистинктивних одиниць *письмової системи мови*, а її об'єктом вивчення заявляє письмові тексти у вигляді *рукописних* чи *друкованих* версій: [study of the distinctive units of a writing system of a particular language, the object of study is written texts in handwritten or typographic form].

Далі стаття пояснює, що в алфавітній системі письма *графеміка* послуговується тими самими методами аналізу, що і *фонологія*, бо між усним і писемним мовленням існує тісний зв'язок [in alphabetic writing systems, graphemics largely makes use of the methods of analysis developed for phonology because of the close relationship between the spoken and the written language] і додає, що такою самою є ситуація і в силабічній системі письма [generally speaking, this is also the case for syllabic writing systems (syllabary)].

За відповідним внутрішнім посиланням з'ясовуємо, що термін **syllabary** означає упорядкований перелік знаків в силабічній письмовій системі: [the ordered inventory of signs in a syllabic writing system].

Стаття також пояснює, для чого передусім використовується *вивчення графеміки*, – для встановлення підстав нормування *орфографії*, для порівняння *усної* і *писемної* мови, для розшифрування *історичних текстів*, а також для перекладу письмових систем в комп'ютеризовані системи в *комп'ютерній лінгвістиці* [graphemic studies primarily serve as a foundation for prescribed orthographic norms, the comparison between spoken and written language, the deciphering of historical texts, as well as the transfer of writing systems to computerized systems in computational linguistics]. Для кращого розуміння словник рекомендує звернутись за посиланнями до кількох статей, серед яких і стаття **orthography**.

В окремій доволі розлогій посилочній статті стосовно терміну *орфографія*, зокрема, надається його етимологія від грецького *правильний* + *писати*: [Grk *orthós* 'right, correct,' *gráphein* 'to write'], згадується його синонім *спеллінг* і пояснюється, що це є вивчення і/або регулювання систематичної і уніфікованої транскрипції за допомогою літер (графем) і пунктуації: [(also spelling) the study and/or instruction of systematic and uniform transcription with letters (graphemes) and punctuation].

Спільною для обох словників статтею маргінальної зони є стаття **graphetics**, хоча її трактування в Routledge не зовсім співпадає із тим, що запропоноване Кристалом. По-перше, *графетика* у словнику Routledge позиціонується не як самостійна дисципліна, а як підвид *графеміки*: **graphetics** [subdiscipline of graphemics]. Вона слугує початковою ланкою у дослідженнях *графеміки* при вивченні різних транскрипційних і писемних систем у *індивідуальних, соціальних, історичних* або *типографічних* аспектах [graphetics is a prerequisite for graphemic investigations, to the degree that it studies different writing and transcription systems from individual, social, historical, or typographic aspects].

По-друге, словник роз'яснює, що *графетика* використовується у *палеографії* (для розшифрування історичних письмових систем), в *типографії*, в навчанні *читання* і *письму*, а також у *графології*, яку словник трактує як вивчення зв'язку між *почерком* і *особистісними характеристиками* людини (нагадаємо інакше позицію Кристала стосовно цього терміну, про що йшлося вище): [**graphetics** is used in palaeography (= deciphering historical writing systems), typography, instruction in reading and writing, as well as graphology (=the study of the relationship between handwriting and personal character traits)]. До речі, окремої статті **graphology** цей словник не містить. Проте є згадка про ще один пов'язаний термін і посилання на його словникове пояснення: [**graphetics** is used in graphometry (=the identification of handwriting in criminal cases)].

Посилочна стаття **graphometry** пояснює, що означає термін *графометрія* – це *оцінювання рукописів* для порівняння і встановлення *авторства* конкретного писемного тексту, що використовується, наприклад, в *криміналістиці* [the measure of scripts for comparing and ascertaining the creator (or author) of particular writings, e.g. in criminal cases]. Такого терміну в словнику Crystal не реєструємо.

Ще однією одиницею в тематичній групі *писемне мовлення маргінальної зони* поля в словнику Routledge є термін *графіка*. Так позначається конкретна *манера написання/друкування* тексту чи окремого слова: **graphics** [the particular manner in which a text or part of a text (e.g. a word) is written or printed]. У загальному смислі всі характеристики письмового тексту підпадають під поняття *графіка*: [in general, all written characteristics of a text fall under the concept of 'graphics'].

Найзагальнішим терміном, що входить у аналізовану наразі тематичну групу є, безумовно,

термін **writing**, який проте знаходимо у вокабулярі лише одного словника – Routledge. В цій статті вміщено наступну інформацію: *письмо* – це *засіб запису* усного мовлення за допомогою конвенціональної системи графічних знаків: **writing** (also script) [means of recording spoken language through a conventionalized system of graphic signs].

Словник пояснює, що за свою тисячолітню історію *письмо* варіювало під впливом *магії, релігії, містицизму*, а також впродовж сторічч *культурно і історично обумовлених змін матеріалу* (камінь, шкіра, кістка, пергамент), *письмових інструментів і техніки письма*: [the millennia-old history of writing is strongly characterized by magic, religion, and mysticism, but also by the culturally and historically conditioned change in materials (stone, leather, bone, parchment), writing utensils, and writing techniques over the centuries].

Як пояснює стаття, численні і варіативні спроби розвитку *типології письмових систем* базуються на різних принципах класифікації: [the numerous (and various) attempts at developing a typology of writing systems are based on different principles of classification], проте всі вони намагаються відобразити *розвиток* писемності від найдавніших *знаків*, що заміщували *об'єкти*, до *знаків*, що використовуються на письмі для *слів або значеннєвих одиниць (морфем)*, до *фонетично ґрунтованих алфавітних систем* письма: [though they all attempt to reflect the development of writing from the earliest signs that stood for objects, to the signs used in writing for words or meaningful units (morpheme), to the phonetically based alphabetic systems].

Варто розглянути відповідні посилання на різновиди писемних систем, про які словник пропонує окремі дописи. Серед них найбільшим за обсягом є стаття, що описує *алфавітну систему письма* і яка передусім зазначає, що така система базується на *графічному знаковому відображенні окремих звуків чи звукових сегментів: alphabetic writing system* [system of writing based on phonetic and phonological criteria, i.e. a system in which graphic signs represent individual sounds or sound segments]. *Алфавітні системи*, зауважує стаття, за рахунок такого *фонографічного принципу* відрізняються від інших систем писемності, які використовують *знаки-картинки* для відбиття мовних і не-мовних феноменів (пиктографія), *поняття* (ідеографія), *морфологічні одиниці – морфем* чи *слова* – (логографія) і *складу*: [alphabetic writing systems are differentiated by this 'phonographic' principle from writing systems that use (a) picture-

like signs to represent linguistic or non-linguistic phenomena (pictograph), (b) concepts (ideograph), (c) morphological units–morphemes or words–(logograph), or (d) syllables].

Порівнюючи *ідеографічні системи* із *алфавітними*, словник звертає увагу на різні шляхи їх утворення: перші виникали *незалежно* між собою у різні часи у різних народів, а другі сягають корінням *спільного джерела* – системи, яка була винайдена в Семітському (давньо фінікійському) лінгвістичному ареалі: [in contrast to ideographic systems, which developed independently at different times with different peoples, all alphabetic writing systems can be traced back to a single system invented in the Semitic (Old Phoenician) linguistic area]. Греки адаптували цю систему *консонантного* алфавітного письма, додавши *голосні* і записуючи слова у вигляді *рядків із комбінацій* приголосних і голосних: [the Greeks adapted this originally consonantal alphabetic writing system by adding vowels and writing out words in a linear series of consonants and vowels].

Причина повсюдного *поширення* систем алфавітного письма полягає у їхній *простоті, зручності для вивчення і економності* їх застосування: [the universal development and spread of alphabetic writing systems is based on the particularly favorable relationship between the simplicity and the learnability of the system as well as the economy of its use]. Якщо сучасна система письма в *китайській мові* потребує 6-8 тисяч знаків для побутового спілкування і в десятки разів більше – для наукового, то *алфавітні системи* у середньому налічують біля 30 знаків: *англійська* має двадцять шість, *німецька* – тридцять, *французька* – тридцять один, *російська* – тридцять три: [while the modern Chinese writing system requires some 6,000–8,000 signs to accommodate colloquial communication and nearly ten times as many for scientific texts, alphabetic writing systems have an average of thirty characters: English has twenty-six, German thirty, French thirty-one, and Russian thirty-three].

При цьому, застерігає словник, існують проблеми *передачі латиниці* іншими *європейськими мовами*, труднощі *адаптування алфавіту* залежать від *фонологічної структури* мови, від *орфографічних розбіжностей* між *звуком і знаком* і навпаки: [the transmission of the Latin alphabet to other European languages brought about various difficulties in adapting the alphabet, depending on the phonological structure of the language, as well as certain orthographic irregularities concerning the relation of sound to sign (and vice versa)].

Різні європейські мови в різному ступені стикаються із такими проблемами [individual European languages are affected by the following complications to varying degrees]:

(a) *один знак* заміщує *кілька звуків* [one sign stands for several sounds (e.g. <c> stands for [k] in *cat*, [s] in *cell*)];

(b) *кілька знаків* позначають *один звук* [several signs denote the same sound (<f, ph> stand for [f] in *file*, *philosophy*)];

(c) *простий знак* заміщає *складний звук* [simple signs are used for complex sounds (<j> stands for [dj] in *juice*)];

(d) *складний знак* заміщає *індивідуальний звук* [complex signs stand for individual sounds (<sh> for [ʃ] in *shine*)].

Коментуючи аналізований щойно допис, маємо зауважити, що в термінології укладачів словника Routledge термін *знак* (*sign*) використовується виключно для *письмового знаку*, на відміну від української лінгвістичної традиції, згідно якої *знак* може бути як *графічної* так і *фонетичної* форми реалізації *позначуваного* (десігнатора). Крім того, термін *звук* (*sound*) в словнику майже завжди використовується у контекстах, які, згідно з традиціями української лінгвістики, потребують терміну *фонема*.

Допис про *ієрогліфічне письмо* – *hieroglyphics* – спростовує певні наївні його трактування, адже широко розповсюдженою є думка, що китайська писемність є саме такою. Проте Routledge показує дещо інше. Термін бере початок із грецької із значенням *святі письмові знаки*: [the term *hieroglyphics* comes from Grk *hieroglyphiká grámmata* ('the holy written signs')]. Стаття інформує, що на початку XIX ст. Жан-Франсуа Шампольйон розшифрував єгипетські написи, датовані від четвертого ст. до Різдва Христового до четвертого ст. нашої ери. Ієрогліфи поєднували в собі принцип *ідеографії* із поняттям *фонографії* і таким чином утворили поняття *фонограм*: [in 1822, J.F.Champollion deciphered Egyptian writings dating from the fourth century BC to the fourth century AD. Hieroglyphics united the principle of the ideograph with the concept of phonography and thus developed into phonograms].

Словник додає, що *ієрогліф* по суті є *пиктограмою* або абстрактним знаком, що розвинувся на її основі [a hieroglyph is basically a pictogram or an abstract sign developed from a pictogram], а в широкому сенсі це термін на позначення *анатолійської, ацтекської* писемних систем і писемності *майя*: [in the broader sense, the term 'hieroglyphics' is used to refer to the writings of the Anatolians, Aztecs, and Maya].

Тобто до китайської писемності цей термін у його науковому сенсі не може застосовуватись.

А китайська система письма потрапляє в іншу класифікаційну категорію – *логографічного письма*. Походження цього терміну, як і решти подібних, іде від грецької мови: *logography* [Grk *lógos* 'expression,' *gráphein* 'to write']. *Китайська писемність* використовує *китайські логографічні знаки*: [Chinese is written logographically with Chinese characters].

Особливість цієї системи полягає у тому, що окреме лінгвістичне значення (окреме слово) виражається *графічним знаком* (*логограмою*) і, на відміну від *ідеографії* і *пиктографії*, постійна кількість *фонемних* комплексів (в ідеалі *один комплекс*) приписаний до *кожного знаку*: [writing system in which the meaning of individual linguistic expressions (individual words) is expressed by graphic signs (logogram) whereby, in contrast with ideography and pictography, a constant number of phonemic complexes (ideally one complex) is assigned to each sign].

Як стверджується в статті, *логограми* можна читати так само, як і *алфавітне письмо*, а знаки на кшталт <\$> для *долару*, <£> для *фунта* і <+> для *плюса* є логограмами: [logograms can be read in a similar manner as alphabetic writing systems. Signs like <\$> for dollar, <£> for pound, and <+> for plus are logograms].

Специфічним лінгвістичним терміном в аналізованій тематичній групі є назва писемної системи *ідеографія*, етимологічний аналіз цієї лінгвістичної одиниці є доволі прозорим, вона походить від двох грецьких морфем *бачити* + *писати*: *ideograph* [Grk *ideîn* 'to see,' *gráphein* 'to write']. Це тип писемної трансформації, при якому окремі значення виражаються *графічними знаками* (ідеограмами), а *цілісне комплексне значення* символічно *синтезується* у *єдиний поняттєвий знак* [type of transcription in which meanings are expressed by graphic signs (ideograms), whereby complex complete meanings are symbolized synthetically by a single conceptual sign]. Прикладами конвенціональних ідеограм виступають *знаки дорожнього руху* і вони *не прив'язані до певних мов*, оскільки по суті не відбивають значення якогось *лінгвального виразу*: [such conventionalized ideograms (e.g. those found in traffic signs) are not restricted to use in individual languages, since they are not basically signs that express the meaning of linguistic expressions].

Ще однією системою писемності є *пиктографія*, цей термін бере початок із комбінації двох морфем (із латини і грецької мови) *малювати* + *писати*: *pictography* [Lat. *pictum* 'painted,'

Grk *gráphein* 'to write']. Графемна система, в якій лінгвістично незалежні *поняття* або *значення* мовних висловлювань виражаються *пиктографічними знаками* (пиктограмами), і де *окремий знак* може виражати *комплекс понять* або *цілісні значення* [graphemic system in which linguistically independent concepts or meanings of linguistic utterances are expressed in pictorial signs (pictograms), whereby an individual sign can stand for complex concepts or whole meanings]. *Пиктографічні системи* письма використовуються в мові *ескімосів Аляски*, а також в *міжнародних символічних системах*, на кшталт тих, що використовуються в *аеропортах* чи при проведенні *олімпійських ігор*: [writing systems such as those used by the Alaskan Eskimos, and international symbols, like those used at airports and at the Olympic Games, are pictograms].

Історичний інтерес представляє така система письма, як *клинопис*, його англійська назва має латинське походження від слова *клин*: *cuneiform* [Lat. *cuneus* 'wedge'], її значення продиктоване *клиноподібною формою значків*, які продряпувались гострою паличкою (*стилом*) на глиняних табличках [its name is derived from the wedge-shaped impressions scratched into clay tablets with styluses]. Ця система письма використовувалась давніми шумерами і вавилонянами у далекому 2900 р. до Р.Х.: [writing system of the Sumerians and Babylonians (dating back to about 2900 BC)].

І останньою в цій тематичній групі маргінальної зони номінативного поля SPEECH є номінація *рунічного письма*. Routledge зазначає, що *руна* – це науковий термін запозичений

із датської мови іще в XVII ст. для позначення *письмових символів*, якими послуговувались *германські племена* до запровадження латинської системи писемності і паралельно із нею: *runes* [scholarly term, taken from Danish in the seventeenth century, denoting the written symbols of the Germanic tribes that were used before the introduction of and, then concurrently with, the Latin writing system].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Схоже, що *руни* використовувались як у *магічному*, так і в *побутовому* спілкуванні: [runes appear to have served magic and profane purposes]. Хоча їхнє *походження* не прояснене, вважають, що вони розвинулись на перетині *північно етрусського і латинського алфавіту*: [while their origins are unclear, it is believed that they developed from a mixed North Etruscan and Latin alphabet]. Кожна *руна* представляє конкретний *фон*, який *називається* за першою літерою її назви, але водночас має і *концептуальне значення* (пов'язане із її використанням у *магічних контекстах*): [every rune represents a particular phone that is called by the first letter of its name, but also has a conceptual value (related to its use in magical contexts), cf. *g* 'gift,' *n* 'need,' *s* 'sun']. *Найдавніші* зафіксовані *руни* мають *скандинавське* походження і датуються початком другого ст. нашої ери: [the earliest attested runes come from Scandinavia (beginning of the second century AD)]. На сьогоднішній день відомі 5 тисяч написів, із них 3 тисячі в Швеції: [some 5,000 inscriptions (3,000 of them in Sweden alone) are known today].

ЛІТЕРАТУРА

1. Козлова Л.А. Отражение этнокультурных особенностей менталитета в синтаксических категориях агентивности/неагентивности (на материале английского и русского языков). *Человек. Язык. Культура*: сборник научных статей, посвященных 60-летию юбилею проф. В.И. Карасика: в 2-х частях. Киев : Издат.дом Д.Бураго, 2013. Ч. 1. С. 532–538.
2. Кубрякова Е.С. Особенности речевой деятельности и проблемы внутреннего лексикона. *Человеческий фактор в языке. Язык и картина мира*. Москва : Наука, 1991. С.141–172.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира Рос. Академия наук. Ин-т языкознания. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
4. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ : Восток-Запад, 2007. 314 с.
5. Теркулов В.И. Части речи и тождество номинатемы. *Человек. Язык. Культура*: сборник научных статей, посвященных 60-летию юбилею проф. В. И. Карасика: в 2-х частях. Киев : Издат.дом Д. Бураго, 2013. Ч. 1. С. 25-31.
6. Швачко С.А. Диахроническая память слов. *Человек. Язык. Культура*: сборник научных статей, посвященных 60-летию юбилею проф. В. И. Карасика: в 2-х частях. Киев : Издат.дом Д. Бураго, 2013. Ч. 1. С. 166–173.
7. Biber D. et al. Longman Grammar of Spoken and Written English Forword by K. Quirk. Lnd. : Pearson Education Ltd, 1999. 1204 p.
8. Chafe W. Discourse, Consciousness, and Time. Chicago, Lnd : University of Chicago Press, 1994. 327 p.
9. Langacker R.W. Concept, image and symbol : The cognitive basis of grammar. Berlin. 1991.
10. Online Cambridge dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення 4.08.2020)
11. Online Webster dictionary. URL: <http://www.merriam-webster.com/> (дата звернення 4.08.2020)
12. Online Macmillan dictionary URL: <http://www.macmillandictionary.com/> (дата звернення 5.08.2020)
13. Online Oxford dictionary URL: <https://en.oxforddictionaries.com/> (дата звернення 4.08.2020)
14. The American Heritage Dictionary of the English Language, Fifth Edition copyright 2017 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company. URL: <https://ahdictionary.com/word/search.html> (дата звернення 5.08.2020)

REFERENCES

1. Kozlova L.A. (2013) Otrazhenie etnokulturnyih osobennostey mentaliteta v sintaksicheskikh kategoriyah agentivnosti/neagentivnosti (na materiale angliyskogo i russkogo yazyikov). [Reflection of the ethnocultural peculiarities of the mentality in the syntactic categories of agentivity / non-agentivity (on the material of the English and Russian languages)]. Chelovek. Yazyik. Kultura: sbornik nauchnyih statey, posvyaschennyih 60-letnemu yubileyu prof. V.I. Karasika: v 2-h chastyah. Kiev: Izdat.dom D.Burago, vol. 1, pp. 532–538. [in Russian]
2. Kubryakova E.S. (1991) Osobennosti rechevoy deyatelnosti i problemy vnutrennego leksikona [The peculiarities of speech activity and problems of inner vocabulary] Chelovecheskiy faktor v yazyike. Yazyik i kartina mira. Moscow: Nauka, pp.141–172. [in Russian]
3. Kubryakova E. S. (2004) Yazyik i znanie [Language and knowledge]: Na puti polucheniya znaniy o yazyike: Chasti rechi s kognitivnoy tochki zreniya. Rol yazyika v poznanii mira Ros. Akademiya nauk. In-t yazyikoznaniya. Moscow: Yazyiki slavyanskoj kulturyi. [in Russian]
4. Popova Z. D., Sternin I. A. (2007) Kognitivnaya lingvistika. [Cognitive Linguistics]. Moscow: AST: Vostok-Zapad. [in Russian]
5. Terkulov V.I. (2013) Chasti rechi i tozhdestvo nominatemyi. [Parts of speech and nominateme identity] Chelovek. Yazyik. Kultura: sbornik nauchnyih statey, posvyaschennyih 60-letnemu yubileyu prof. V.I.Karasika: v 2-h chastyah. Kiev: Izdat.dom D.Burago, vol. 1, pp. 25-31. [in Russian]
6. Shvachko S.A. (2013) Diahronicheskaya pamyat slov.[Diachronical word memory] Chelovek. Yazyik. Kultura: sbornik nauchnyih statey, posvyaschennyih 60-letnemu yubileyu prof. V.I.Karasika: v 2-h chastyah. Kiev: Izdat.dom D. Burago, vol. 1, pp.166–173. [in Russian]
7. Biber D. et al. (1999) Longman Grammar of Spoken and Written English Forward by K. Quirk. Lnd.: Pearson Education Ltd.
8. Chafe W. (1994) Discourse, Consciousness and Time. Chicago, Lnd: University of Chicago Press.
9. Langacker R.W. (1991) Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar. Berlin.
10. Online Cambridge dictionary. Retrieved from: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (accessed 4 August 2020)
11. Online Webster dictionary. Retrieved from: <https://www.merriam-webster.com/> (accessed 4 August 2020)
12. Online Macmillan dictionary Retrieved from: <http://www.macmillandictionary.com/> (accessed 5 August 2020)
13. Online Oxford dictionary Retrieved from: <https://en.oxforddictionaries.com/> (accessed 4 August 2020)
14. The American Heritage Dictionary of the English Language, Fifth Edition copyright 2017 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company. Retrieved from: <https://ahdictionary.com/word/search.html> (accessed 5 August 2020)

GRAPHEM AS A COMPONENT OF THE SPEECH CONCEPT MEDIAL ZONE

Smaglyi Valeria Mykhaylivna

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Philology
Odesa National Maritime University
Str. Mechnikova, 34, Odesa, Ukraine*

Several more terminological units fall into the field medial zone, including those with the speech component. Thus, in the ELL dictionary we register the article speech chain, which states that the speech chain is a physiological, neurological, physiological and anatomical processes that are involved step by step in the communication act of production and perception. For an internal link, refer to the relevant articles graphetics and graphology. The article characterizing the term graphetics begins with a parallel with the term phonetics. The following is an explanation that it is theoretically possible to determine a universal graphetic features set that form distinctive letters forms. In addition, the dictionary notes, certain writing qualities (speech) have a significant impact on communication, such as color, handwritten size or printed letters, spaces. Defining the term grapheme, the dictionary states that it is the smallest distinctive the writing system unit, and calls its variants allographs: grapheme. Further in the article it is specified that in alphabetic systems grapheme writing is a written approximation to phonemes, however draws attention to digraphs existence and ligatures. In other words, there is not always a one-to-one relationship between a grapheme and a phoneme. Separate articles explain the each premise terms meaning: digraphy is one phoneme by two graphic signs rrepresentatio: digraphy. From the relevant internal link, we find that the term syllabary means an ordered characters list in the syllabic writing system. The article also explains why the grapheme study is primarily used - to establish the spelling standardization basis, to compare oral and written language, to decipher historical texts, as well as to translate written systems into computerized systems in computational linguistics. For a better dictionary understanding, it is recommended to refer to several articles, including the article orthography.

Key words: *speech unit, phoneme, grapheme, concept, graphology.*